

Kort svar**Widerøe fremmer gode klimaverdier**

«2019 – Et viktig år» er en lederartikkel skrevet av administrerende direktør Steinar Nilsen for Widerøe, i deres eget gratismagasin: «Perspektiv».

Widerøe er et flyselskap som flyr på kortbanenettet i Norge. Klima har vært toneangivende på dagsorden de siste årene, og uttrykket «flyskam» har oppstått. Hovedformålet til Nilsen er å opplyse om at Widerøe fremmer gode klimaverdier.

«Perspektiv» spiller på etos gjennom å tale til leseren gjennom ord fra direktøren selv. Dette skaper en større troverdighet rundt selve artikkelen. Videre greier Nilsen ut om nettopp hvorfor Widerøe er et hensiktsmessig alternativ for å reise med god miljøsamvittighet.

Han peker på en rekke ting som snakker for saken selv. Han nevner blant annet at Widerøe har inngått en avtale med motorsportgiganten Rolls Royce om å se på hvordan de kan gjøre nullutslippsfly lønnsomt og at å reise på kortbanenettet innenlands er et mer miljøvennlig alternativ enn å reise utenlands. Dette er med på å skape en troverdighet hos leser om at Widerøes verdier er gode.

Samtidig tar Nilsen et oppgjør med begrepet «flyskam». Han uttaler: «kortbanenettet er sentralnervesystemet i Norge», her bryter han det stigmatiserte uttrykket ved å opplyse om hvor viktig rolle Widerøe spiller.

Videre argumenterer han for saken ved å bruke anaforen: «vi», med en rekke oppramsinger om hvorfor «vi» ikke skal skamme oss. Slik setter han seg i samme bås som leseren, som skaper mindre avstand til forfatter og gir teksten en god rytme.

Nilsen får fram hovedformålet gjennom å snakke for saken selv, og henvende seg til leseren. Slik skaper han en god avledende etos for Widerøe.

Kilder:

Vedlegg 1 – Nilsen, Stein. 2019 «2019 – et viktig år». Perspektiv 2019

Langsvar – Oppgave 1

Realistisk tradisjon over generasjoner

Den realistiske tradisjonen har sine røtter tilbake til andre halvdel av 1800-tallet, og en rekke kjente norske forfattere har sin bakgrunn i denne stilen. Realisme er litteratur som brøt med idealene rundt romantikken, og satt samfunnskritisk litteratur på kartet. I denne oppgaven skal vi se nærmere på et utdrag fra novellen: «En god samvittighet» av Aleksander Kielland i 1879 og «Sju dager i august» av Brit Bildøen fra 2014. I denne oppgaven skal vi først se litt på hva realismen er og hvordan den oppsto, videre skal vi se på hvordan realistiske kjennetegn og realismen som ideologi kommer til uttrykk i tekstene vi leser. Avslutningsvis skal vi se på tematikken i utdragene og hvordan de passer inn på tidslinja til realismen som litterær stil.

Georg Brandes var en dansk litteraturkritiker som hadde stor innflytelse i Skandinavia, og spesielt Norge. Han var svært oppdatert på hva som foregikk i Europa, og ønsket å videreføre dette til Skandinavia (videoteket.no, 2019). I 1871 holder han et foredrag der han uttaler han litteraturens viktigste oppgave er å sette problemer under debatt. Han nevner: «det at litteraturen i våre dager lever, viser seg i at den setter problemer under debatt». Brandes ville ta et oppgjør med romantikken som hadde preget litteraturen de seneste tiårene. Han mente at dette var en skjønmmaling av virkeligheten, og forfattere måtte begynne å skrive realistisk, samfunnskritisk. Dette er hva som ble kalt: «det moderne gjennombrudd» og som baner vei for det vi kaller realismen, som har produsert en rekke ikoniske forfattere i norsk litteraturhistorie.

En av disse forfatterne er Aleksander Kielland. I utdraget «En god samvittighet» fra 1879, møter vi Fru Warden fra overklassen, som vil oppleve byens fattigdom og reiser fra byens villastrøk til et møte med en familie i den fattige delen av byen. Hun reiser ned med hest og vogn, inn i noe som er et fremmed strøk for henne. Her trår hun inn i et værelse og kommer i møte med en fattig kvinne med to barn.

Det andre utdraget vi skal sette i realistisk sammenheng er «Sju dager i august av» Brit Bildøen, fra 2014. I denne teksten møter vi Sofie som skal hente pc-en til ektemannen Otto på

kontoret hans. Otto er leder for en forening for romfolket, som er en diskriminert og fattig folkegruppe. I trappeoppgangen til kontoret møter hun en kvinne som venter på hjelp.

Fortellertypen i begge utdragene er aural allvitende, og vi leser fra Fru Wardens og Sofies synspunkt. Typisk for realismen er at *borgerskapet*, eller *de etablertes* synspunkt skildres, dette er for å skape et «ovenfra og ned» synspunkt som viser til de store forskjellene.

Realismen benytter seg ofte av det som kalles «flate typer». Disse flate typene er ikke en person, men en representant for en større gruppe. Både Fru Warden og Sofie kan tolkes å være en representant for gruppen: «ignorant overklasse», men i hver sin forskjellige tidsperiode. Fru Wardens ignoranse komme til uttrykk blant annet da hun sier: «bor meget fattige i dette hus?». Slik kan realistisk litteratur vise hvordan overklassen i denne tid er mer direkte i sine personligheter. Ser man dette i sammenheng med Sofies ignoranse, kommer det fram på en annen måte. Sofie er ikke like direkte og har nok gode intensjoner, men hun legger seg i en veldig «ovenfra og ned»- holdning til kvinnen hun møter utenfor kontoret. Hun spør: «forstår du? Do you understand me?» en slik holdning kan tolkes som en litt overlegen, ignorant måte å prate til et annet menneske på. Det kan sies at det i dag er skapt en større kunnskap og sympati rundt de lavtstående i samfunnet fra 1800-tallet til 2000-tallet, men uvitenheten eksisterer enda.

Både Fru Warden og Sofie har en slags samvittighet som gjør at de ønsker å hjelpe til, men det kommer fram på en måte som viser til dette overklasseskille som realismen er kjent for: Sofie får vondt av å se kvinnen med barnet. Hun spør om kvinnen trenger hjelp, og tenker at hundrelappene på kontoret til Otto hadde vært løsningen. Sannheten er at disse pengene langt i fra løser noen problemer, større tiltak må til enn som så. Fru Warden påpeker at barnet til den fattige kvinnen trenger mat, og at den lamme gutten på gulvet trenger en rullestol. Vi leser: ««de må kjøpe ham» - begynte Fru Warden – «en rullestol» ville hun ha sagt». Fru Warden ønsker altså å hjelpe til, men problemene menneskene vi møter står ovenfor har et større omfang, og det er i grunnen ikke Fru Wardens problem. Dette viser til hykleri i borgerskapet, man utgir seg for å være god, men bryr seg egentlig ikke.

Realismen som ideologi ønsker å kritisere samfunnet for å gjøre verden til et bedre sted, og det gjør den gjennom å kritisere det etablerte samfunn. Både Kielland og Bildøen viser til de etablertes svake tiltro til fattige gjennom sine skildringer. Dette kommer fram ved Fru Warden som ønsker å hjelpe til med penger, hun nevner: «men det var ikke tjenlig at fattige folk fikk pengene mellom hendene». Dette står i likhet med Sofie som ønsker å hjelpe kvinnen i trappa,

men samtidig ikke har nok troverdighet til å slippe henne inn på kontoret sammen med seg. De etablerte i samfunnet har en fasadekultur. De ønsker å gi uttrykk for at de vil hjelpe og er sympatiske mennesker, men sannheten er ikke alltid slik.

Kritikken foregår ofte indirekte, gjennom bruken av ironi. Overklassens eller de etablerte holdninger blir veldig generaliserte, ettersom de skal representere en hel gruppe som flate typer. Spesielt Fru Warden har veldig ignorante holdninger som kan sees på som nesten litt komisk. Hun sier: ««de må gi barnet noe styrkende» - sa hun, det foresvevet henne noe om Kindermehl og appelsingelè». Det er jo åpenbart at kvinnen Fru Warden møter ikke har tilgang på disse ressursene. Fru Warden skildres som en som ikke har nok dybdesyn til å kunne forstå dette. Bildøen benytter seg av samme måte i sin skildring av Sofie og hennes holdning til kvinnen i trappeoppgangen.

Et interessant trekk fra realistisk litteratur er hvordan psykologien til personene komme til uttrykk mellom linjene. Vi leser i utdraget til Kielland: «om hver var forblitt i sitt språk og ingen i sin tankegang, ville disse to kvinner ikke forstått et ord av hverandre. Men da den fattige alltid kjenner den rike så meget bedre enn den rike kjenner den fattige, så har den siste tilegnet seg et eget språk – en egen tone, som erfaring har lært ham å bruke, når det gjelder å bli forstått». Språket til Fru Warden endrer seg i møte med den andre kvinnen, som viser til at Warden også legger seg i en «ovenfra og ned holdning» slik vi nevnte med Sofie tidligere. På denne måten viser Kielland hvordan ignoransen eksisterer hos borgerskapet.

Tematikken i tekstene kan tolkes som klasseskilte. Vi møter to flate typer som begge viser til ignoranse hos overklassen og viser til de store forskjellene. Klasseskilte kommer blant annet frem gjennom kontraster. I utdraget til Bildøen leser vi om kvinnen med den tynne, vesle jenta som venter på hjelpen som ikke kommer, mens vi så får høre om sykkelveska til Sofie: «Den var nesten full fra før, av lydbøker og eska med den nye mobilen». Dette er sterke kontrast som forklarer oss de store forskjellene mellom disse individene. I «En god samvittighet» kommer kontrastene blant annet fram gjennom den lille babyen til den fattige kvinnen vi møter: «Fru Warden betraktet det lille gråaktige vesen og kunne ikke begripe det allerede var tretten måneder gammelt. Selv hadde hun hjemme i vuggen en koloss på syv måneder, som var minst en halv gang så stor». Kontrastene mellom personene fra borgerskapet og de fra fattige strøk er altså enorme.

Kontrastene som viser klasseskilte kommer også tydelig fram gjennom detaljerte beskrivelser. Det er noe som er typisk for realistisk litteratur, og kalles «showing, not telling». Vi blir ikke

direkte forklart at det er et stort skille mellom personene vi leser om, men implisitt gjennom gode, detaljerte beskrivelser. Fru Warden sitter på en fin vogn, og en hest «med et ansikt som som han kjørte til hoffball», og den fine vognen som ikke får plass i de trange fattige, strøk. På denne måte gir dette et inntrykk av de store forskjellene. Fru Warden har altså en vogn som er for stor for gaten i det fattige strøket, som er en åpenbar kontrast. Det samme gjelder sykkelveska til Sofia som tidligere nevnt. Klasseskille kommer altså ikke direkte fram, men gjennom bruken av gode detaljer og kontraster.

Avslutningsvis kan man se at begge tekstene har mange tegn på typiske realistiske trekk. Det er en lang tidsperiode mellom tekstene, men begge bærer preg av de samme realistiske idealene. Fru Warden i «En god samvittighet» viser til de borgerskapets ignoranse på 1800-tallet, det samme gjør Sofie i «Sju dager i august» om dagens samfunn. Idealet er det samme, men kritikken kommer forskjellig fram med bakgrunn i de store tidsperiodene, da vi må ta utgangspunkt i samfunnsendringene som har foregått over denne perioden. Begge utdragene bruker realistiske virkemidler og holder seg til stilen. Både Kielland og Bildøen viser virkeligheten som den er, uten å romantisere. Vi ser at tematikken i utdragene er den samme, som viser til at de holder samme realistiske tankegang. Man kan si det er en stor forskjell i epokene mellom tekstene, men den realistiske tradisjonen holder seg ved like.

Vedlegg:

- 1 .Bildøen, Brit. 2014. «Sju dager i august». Oslo: Samlaget. Utdrag
2. Kielland, Alexander. 1879. «En god samvittighet». Samlede noveletter, 4 utgave 2000. Oslo: Gyldendal. Utdrag, språklig tilrettelagt,

Kilder

3. Christensen, Jostein og Asbjørn Odin Aag. «Studiehefte om realisme og naturalisme». Videoteket.no 2019, nedlastningsdato: 24.05.20